УДК: 519.876.5
DOI: 10.36919/2312-7812.1.2022.117

С.В. Крупеня, О.М. Лаврентьєв, В.П. Чаплигін, С.А. Живолович

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА У ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНІЙ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Фізичне виховання. Включене до системи освіти та виховання, починаючи з дошкільних установ, воно характеризує основу фізичної підготовленості людей — придбання фонду життєво важливих рухових умінь та навичок, різнобічний розвиток фізичних здібностей. Його важливими елементами є «школа» руху, система гімнастичних вправ і правила їх виконання, за допомогою яких у дитини формуються вміння диференційовано управляти рухами, здатність координувати їх у різних поєднаннях; система вправ для раціонального використання сил при переміщеннях у просторі (основні способи ходьби, бігу, плавання, бігу на ковзанах, на лижах та ін.) при подоланні перешкод, у метаннях, у піднесенні та перенесенні ваг; «школа» м»яча (гра у волейбол, баскетбол, гандбол, футбол, теніс та ін.).

Фізичний розвиток — це біологічний процес становлення, зміни природних морфологічних та функціональних властивостей організму протягом життя людини (довжина, маса тіла, коло грудної клітини, життєва місткість легень, максимальне споживання кисню, сила, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність та ін.).

Фізичний розвиток керований. За допомогою фізичних вправ, різних видів спорту, раціонального харчування, режиму праці та відпочинку можна змінювати у необхідному напрямку наведені вище показники фізичного розвитку. В основі управління фізичним розвитком лежить біологічний закон вправності та закон єдності форм та функцій організму. Тим часом фізичний розвиток мірою обумовлений і законами спадковості, які необхідно враховувати як фактори, які сприяють або навпаки перешкоджають фізичному вдосконаленню людини.

Процес фізичного розвитку підпорядковується закону вікової ступінчастості. Тому втручатися в цей процес з метою управління ним можна лише з урахуванням особливостей та можливостей організму у різні вікові періоди; становлення та зростання, найвищого розвитку форм та функцій, старіння.

Physical Education. Included in the system of education and upbringing, starting from preschool institutions, it characterizes the basis of physical fitness of people - the acquisition of a fund of vital motor abilities and skills, versatile development of physical abilities. Its important elements are the «school» of movement, the system of gymnastic exercises and the rules for their performance, with the help of which the child develops the ability to manage movements differently, the ability to coordinate them in various combinations; a system of exercises for the rational use of forces when moving in space (the main methods of walking, running, swimming, running on ice skates, skiing, etc.) when overcoming obstacles, throwing, lifting and carrying weights; "school" of the ball (volleyball, basketball, handball, soccer, tennis, etc.).

Physical development is a biological process of formation and changes in the natural morphological and functional properties of the body during a person's life (length, body weight, chest circumference, vital capacity of the lungs, maximum oxygen consumption, strength, speed, endurance, flexibility, dexterity, etc.).

Physical development is managed. With the help of physical exercises, various types of sports, rational nutrition, work and rest regime, it is possible to change the above indicators of physical development in the necessary direction. Management of physical development is based on the

biological law of skill and the law of unity of body forms and functions. At the same time, physical development is determined to some extent by the laws of heredity, which must be taken into account as factors that contribute to or, on the contrary, hinder the physical improvement of a person.

The process of physical development is subject to the law of age gradation. Therefore, it is possible to intervene in this process in order to manage it only taking into account the characteristics and capabilities of the organism in different age periods: formation and growth, the highest development of forms and functions, aging.

Ключові слова: фізичний розвиток, біологічний процес, сила, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність.

Key words: physical development, biological process, strength, speed, endurance, flexibility, dexterity.

Постановка проблеми. Фізичне виховання — органічна частина загальнолюдської культури, її особлива самостійна галузь. Водночас це «міфічний процес та результат людської діяльності, засіб та спосіб фізичного вдосконалення особистості. Фізичне виховання впливає на життєво важливі сторони індивіда, отримані у вигляді задатків, які передаються генетично та розвиваються у процесі життя під впливом виховання, діяльності та навколишнього середовища. Фізичне виховання задовольняє соціальні потреби у спілкуванні, грі, розвазі, у деяких формах самовираження особистості через соціально активну корисну діяльність.

У своїй основі фізичне виховання має доцільну рухову діяльність у формі фізичних вправ, що дозволяють ефективно формувати необхідні вміння та навички, фізичні здібності, оптимізувати стан здоров'я та працездатність [5].

Фізичне виховання представлене сукупністю матеріальних, духовних цінностей. До перших належать спортивні споруди, інвентар, спеціальне обладнання, спортивне екіпірування, медичне забезпечення. До других можна віднести інформацію, витвори мистецтва, різноманітні види спорту, ігри, комплекси фізичних вправ, етичні норми, що регулюють поведінку людини в процесі фізкультурно-спортивної діяльності та ін. На розвинених формах фізичне вихсвання продукує естетичні цінності виступи ін.).

Отже, фізичне виховання слід розглядати як особливий рід культурної діяльності, результати якої корисні для суспільства та особистості. У соціальному житті системі освіти, вихсвання, і сфері організації праці, повсякденного побуту, здорового відпочинку фізичне виховання виявляє своє виховне, освітнє, оздоровче, економічне і загальнокультурне значення, сприяє виникненню такого соціальної течії, як фізкультурний рух, тобто. спільна діяльність людей з використання, поширення та примноження цінностей фізичного виховання [8].

Крім того, фізичний розвиток пов'язаний із законом єдності організму та середовища та залежить від умов життя людини, у тому числі й географічного середовища. Тому при виборі засобів та методів фізичного виховання необхідно враховувати вплив зазначених законів.

Фізичний розвиток був зі здоров'ям людини. Здоров'я постає як провідний чинник, який визначає як гармонійний розвиток молодої людини, а й успішність освоєння професії, плідність його майбутньої професійної діяльності, що становить загальне життєве благополуччя.

Завдяки професійно-прикладній фізичній культурі створюються передумови для успішного опансвування тією чи іншою професією та ефективного виконання роботи. На виробництві це вступна гімнастика, фізкультпаузи, фізкультхвилинки, післяробочі реабілітаційні вправи та ін. Зміст та склад засобів професійно-прикладної фізичної культури, порядок їх застосування визначаються особливостями трудового процесу. В умовах військової служби вона набуває рис військово-професійної фізичної культури [1, с. 138].

Оздоровчо-реабілітаційна фізична культура. Вона пов'язана зі спрямованим використанням фізичних вправ як засобів лікування захворювань та відновлення функцій організму, поруше-

них або втрачених внаслідок захворювань, травм, перевтоми та інших причин. Її різновидом є лікувальна фізична культура, яка має широкий комплекс засобів та методів (лікувальна гімнастика, дозована ходьба, біг та інші вправи), пов'язаних з характером захворювань, травм чи інших порушень функцій організму (перенапруження, хронічна втома, вікові зміни та ін.). Засоби її використовують у таких режимах, як «щадний», «тонізуючий», «тренуючий» та інших., а формами проведення може бути індивідуальні сеанси-процедури, заняття урочного типу та інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фонові види фізичної культури до яких відносять гігієнічну фізичну культуру, включену в рамки повсякденного побуту (ранкова гімнастика, прогулянки, інші фізичні вправи в режимі дня, не пов'язані зі значними навантаженнями) та рекреативну фізичну культуру, засоби якої використовуються в режимі активного відпочинку (туризм, фізкультурно-оздоровчий). Фонова фізична культура оперативно впливає на поточний функціональний стан організму, нормалізуючи його та сприяючи створенню сприятливого функціонального «фону» життєдіяльності. Її слід розглядати як компонент здорового способу життя. Вона особливо ефективна у поєднанні з іншими компонентами фізичної культури та насамперед із базовою [2, с. 556].

В якості засобів фізичної культури використовуються: фізичні вправи, природні сили природи (сонце, повітря і вода, їх вплив, що гартує), гігієнічні фактори (особиста гігієна - розпорядок дня, гігієна сну, режим харчування, трудової діяльності, гігієна тіла, спортивного одягу, взуття, місць занять, відмова від шкідливих звичок). Їхня комплексна взаємодія забезпечує найбільший оздоровчий та розвиваючий ефект.

Освітні установи з урахуванням місцевих умов та інтересів учнів самостійно визначають форми занять фізичною культурою, засоби фізичного виховання, види спорту та рухової активності, методи та тривалість занять фізичною культурою на основі державних освітніх стандартів та нормативів фізичної підготовленості.

Організація фізичного виховання та освіти в освітніх установах включає:

1. Проведення обов'язкових занять з фізичної культури у межах основних освітніх програм в обсязі, встановленому державними освітніми стандартами, а також додаткових (факультативних) занять фізичними вправами та спортом у межах додаткових освітніх програм;

2. Створення умов, у тому числі забезпечення спортивним інвентарем та обладнанням, для проведення комплексних заходів щодо фізкультурно-спортивної підготовки учнів;

3. Формування у навичок фізичної культури, що навчаються, з урахуванням індивідуальних здібностей і стану здоров'я, створення умов для залучення учнів у заняття фізичною культурою та спортом;

4. Здійснення фізкультурних заходів під час навчальних занять;

5. Проведення медичного контролю над організацією фізичного виховання;

6 Формування відповідального ставлення батьків (осіб, які їх замінюють) до здоров'я дітей та їх фізичного виховання

7. Проведення щорічного моніторингу фізичної підготовленості та фізичного розвитку учнів;

8. Сприяння організації та проведенню спортивних заходів з участю учнів.

Мета статті є діяльність у фізичній культурі та її фізична підготовленість, ступінь досконалості рухових умінь та навичок, високий рівень розвитку життєвих сил, спортивні досягнення, моральний, естетичний, інтелектуальний розвиток.

Методи дослідження, аналіз наукових джерел, педагогічне спостереження, опитування, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фізичне виховання прямо і опосередковано охоплює такі властивості та орієнтації особистості, які дозволяють їй розвиватися в єдності з культурою суспільства, досягати гармонії знань та творчої дії, почуттів та спілкування, фізичної та духовної, вирішувати розбіжність між природою та виробництвом, працею та відпочинком,

фізичним та духсвним. Дссягнення особистістю такої гармонії забезпечує їй соціальну стійкість, продуктивну включеність до життя і працю, створить їй психічний комфорт [3, с. 254].

Фізичне виховання виступає як соціокультурний прошарок практики, спрямованої на освоєння природних сил студентів та опосередкованих їх культурним ставленням до своїх фізичних можливсстей. Розвиток фізичних здібностей студента у рамках процесу виховання як розвиток елементів культури, особливих особистісних якссгей. Гуманітаризація освітнього процесу підкреслює величезну роль освіченості особистості, її самоцінність. Лише при цьому вона може досягати такого стану, при якому стають можливими та необхідними соціальні та індивідуальні процеси саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, самоврядування, самовизначення. Вони відображають найбільш дієві та довгострівалі результати освіти з фізичної культури [6, с. 18].

У сфері фізичної культури цінності за якісним критерієм можуть бути представлені як: - Матеріальні (умови занять, якість спортивного екіпірування, пільги з боку суспільства);

- фізичні (здоров'я, статура, рухові вміння та навички, фізичні якості, фізична підготовленість);

- соціально-психологічні (відпочинок, розвага, задоволення, працьовитість, навички поведінки у колективі, почуття обов'язку, честі, совісті, шляхетності, засоби виховання та соціалізації, рекорди, перемоги, традиції); -психічні (емоційні переживання, риси характеру, властивості та якссті особистості, творчі задатки);

- культурні (пізнання, самоствердження, самоповагу, почуття власної гідності, естетичні та моральні якості, спілкування, авторитет).

Ціннісні орієнтації студентів розглядаються як методи, з допомогою яких диференціюють об›єкти фізичної культури з їхньої важливості. У структурі фізкультурно-спортивної діяльності ціннісні орієнтації тісно пов›язані з емоційними, пізнавальними та вольовими її сторонами, що утворюють змістовну спрямованість особистості. Характер же спрямованості у самій діяльності частіше залежить від цього, який особистісний сенс має система тих чи інших цінностей, визначальна дієвість відносин індивіда до тих об›єктів, заради яких ця діяльність здійснюється. Одні об›єкти можуть викликати емоційну (чуттєву), інші — пізнавальну, треті — поведінкову активність [4, с. 72].

Дослідження дозволили виділити три ранги ціннісних орієнтацій студентів у фізкультурно-спортивній діяльності (табл. 1).

Таблиця 1.

Ціннісні орієнтації студентів та фізкультурно-спортивної діяльності, %

Ранг	Ціннісні орієнтації	Емоційна основа	Раціональна основа
		Що у фізичному вихованні та спорті вам подобається?	Яку користь для себе ви бачите у фізичному вихованні та спорті?
1	2	3	4
1	Фізичне Я	13,8	41.1
	Самоактуалізація	38.4	6,9
	Морально-вольові якссті	7,5	13,1
	Функціональний зміст	19,2	10.8
	Почуття обов'язку	2,2	0,9
2	Спілкування	4,7	4,0

	Соціальне визнання	0,4	5,1
	Краса	0,8	1.0
3	Знання	2,0	5,9
	Матеріальні цінності	0,4	5,1
	Аспекти сексуальної поведінки	0.8	1,0

У таблиці ціннісні орієнтації представлені з погляду різних компонентів регулювання діяльності. Емоційний компонент ґрунтується на привабливості, а раціональний на корисності, вони доповнюють один одного та діяльність регулюють разом, хоча між ними існує певна невідповідність. Дані таблиці показують, що цінності, пов'язані з фізичним Я (фізичні якості, здоров'я, статура), з функціональним змістом діяльності (висока рухливість, фізичні навантаження, емоційні переживання), з актуалізацією (успіх, самовираження, самоствердження), з морально-вольовими якостями (Воля, наполегливість), з почуттям обов'язку, становлять головний ранг. Тому у фізкультурно-спортивній діяльності цим цінностям необхідно приділяти особливу увагу, щоби не слабшала орієнтація на цю діяльність [7, с. 38].

Фізичне виховання у ЗВО виконує такі соціальні функції:

- перетворювально-творчу, що забезпечує досягнення необхідного рівня фізичного розвитку, підготовленості та вдосконалення особистості, зміцнення її здоров'я, підготовку її до професійної діяльності;
- інтегративно-організаційну, яка характеризує можливості об'єднання молоді у колективи, команди, клуби, організації, спілки для спільної фізкультурно-спортивної діяльності;
- проектно-творчу, визначальну можливості фізкультурно-спортивної діяльності, у процесі якої створюються моделі професійно-особистісного розвитку людини, стимулюються її творчі здібності, здійснюються процеси самопізнання, самоствердження, саморозвитку, забезпечується розвиток індивідуальних здібностей;
- проектно-прогностичну, що дозволяє розширити ерудицію студентів у сфері фізичної культури, активно використовувати знання у фізкультурно-спортивній діяльності та співвідносити цю діяльність з професійними намірами;
- ціннісно-орієнтаційну. У процесі її реалізації формуються професійно - та особистісно ціннісні орієнтації, їх використання забезпечує професійний саморозвиток та особистісне самовдосконалення;
- комунікативно-регулятивну, що відображає процес культурної поведінки, спілкування, взаємодії учасників фізкультурно-спортивної діяльності, організації змістовного дозвілля, що впливає на колективні настрої, переживання, задоволення соціально-етичних та емоційно-естетичних потреб, збереження та відновлення психічної рівноваги, відволікання від куріння, алкоголю, токсикоманії;
- соціалізації, у якої відбувається включення індивіда до системи суспільних відносин для освоєння соціокультурного досвіду, формування соціально цінних якостей.

Вивчення соціальних функцій фізкультури у вузі дозволить глибше зрозуміти зміст навчальної дисципліни «Фізичне виховання», зафіксованої у зразковій програмі для ЗВО відповідно до державного освітнього стандарту. Щоб досягти мети фізичного виховання — сформувати фізичне виховання особистості, важливо вирішити такі виховні, освітні, розвивальний та оздоровчі завдання:

- розуміти роль фізичної культури у розвитку особистості та підготовці її до професійної діяльності;
- знати науково-практичні засади фізичної культури та здорового способу життя;

• формувати мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до фізичної культури, встановлення на здоровий спосіб життя, фізичне самовдосконалення та самовиховання, потребу в регулярних заняттях фізичними вправами та спортом;

• опанувати системою практичних умінь і навичок, що забезпечують збереження та зміцнення здоров'я, психічний добробут, розвиток та вдосконалення психофізичних здібностей та властивостей особистості, самовизначення у фізичній культурі;

• забезпечити загальну та професійно-прикладну фізичну підготовленість, що визначає психофізичну готовність студентів до майбутньої професії;

• набути досвіду творчого використання фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення життєвих та професійних цілей.

Обов'язковий мінімум дисципліни «Фізичне виховання» включає такі дидактичні одиниці, освоєння яких передбачено тематикою теоретичного, практичного та контрольного навчального матеріалу:

• фізична культура у загальнокультурній та професійній підготовці студентів;

• соціально-біологічні засади фізичної культури;

• основи здорового способу та способу життя;

• оздоровчі системи та спорт (теорія, методика та практика);

• професійно-ужиткова фізична підготовка студентів.

Теоретичний матеріал формує світоглядну систему науково-практичних знань та ставлення студентів до фізичної культури. Ці знання необхідні, щоб розуміти природні та соціальні процеси функціонування фізичного виховання суспільства та особистості, вміти їх творчо використовувати для професійно-особистісного розвитку, самовдосконалення, щоб організувати здоровий спосіб життя під час виконання навчальної, професійної та соціокультурної діяльності.

Навчально-тренувальні заняття допомагає набути досвіду творчої практичної діяльності, розвинути самодіяльність у фізичному вихованні та спорті. Зміст занять базується на широкому використанні знань та умінь у тому, щоб застосовувати засоби фізичного виховання, використовувати спортивну та професійно-прикладну фізичну підготовку для набуття індивідуального та колективного досвіду фізкультурно-спортивної діяльності. На них студенти навчаються регулювати свою рухову активність, підтримувати необхідний рівень фізичної та функціональної підготовленості в період навчання, набувають досвіду вдосконалення до корекції індивідуального фізичного розвитку, навчаються використовувати засоби фізичної культури для організації активного відпочинку, профілактики загальних та професійних захворювань, запобігання травматизму, опановують засоби професійно-прикладної фізичної підготовки У процесі занять створюються умови для активізації пізнавальної діяльності студентів у галузі фізичної культури, для прояву їхньої соціально-творчої активності в пропагандистській, інструкторській, суддівській діяльності [9, с. 143].

Заняття на яких виконуються контрольні завдання забезпечує оперативну, поточну та підсумкову інформацію про ступінь та якість освоєння теоретичних л методичних знань-умінь, про стан та динаміку фізичного розвитку, фізичну та професійно-ужиткову підготовленість студентів. Оперативний контроль створює інформацію про хід виконання конкретного розділу, виду навчальної робсти. Поточний дозволяє оцінити рівень освоєння розділу, теми, виду навчальної робсти. Підсумксвий контроль (заліки, іспит) виявляє рівень сформованої фізичної культури студента та самовизначення у ній шляхом комплексної перевірки.

Щоб бути допущеним до підсумкової атестації, необхідно виконати обов'язкові тести з загальнофізичної та професійно-прикладної (фізичної підготовки (не нижче за оцінку «задовільно»)), передбачені протягом останнього семестру навчання (табл. 2 і 3).

Таблиця 2

Обов'язкові тести фізичної підготовленості студенток основного та спортивного навчальних відділень

Тест на швидкість, силу та витривалість	Оцінка в балах				
	5	4	3	2	1
	Чоловіки				
Біг 100 м (с)	13,2	13,6	14,0	14.3	14,6
Підтягування на перекладині (кількість разів)	15	12	9	7	5
Біг 3000 м (хв, с)	12.00	12.35	13.10	13.50	14.30
	Жінки				
Біг 100 м (с)	15,7	10.0	17.0	17,1	18.7
Піднімання тулуба з положення лежачи на спині руки за головою, ноги закріплені (кількість разів)	60	50	40	30	20
Біг 2000 м (хв, с)	10.15	10.50	11.15	11.50	12.10

Примітка. Вправи та тести з професійно-*прикладної підготовки, а також для студентів спеціального навчального відділення визначає кафедра ФіС.*

Атестація проводиться у формі усного опитування за теоретичним та методико-практичним змістом програми. Студент, який завершує навчання з дисципліни «Фізичне виховання», має:

- розуміти роль фізичної культури у розвитку людини та підготовці фахівця;
- знати основи фізичної культури та здорового способу життя;
- мати мотиваційно-ціннісне ставлення та самовизначитися у фізичній культурі із встановленням на здоровий спосіб життя.

Важливі фізичне вдосконалення та самовиховання, потреба у регулярних заняттях фізичними вправами та спортом.

Для практичних занять студентів розподіляють за навчальними відділеннями: основним, спеціальним, спортивним. Розподіл проводиться на початку навчального року після медичного обстеження з урахуванням стану здоров'я, статі, фізичного розвитку, фізичної та спортивної підготовленості, інтересів. Студенти, які не пройшли медичного обстеження, до практичних навчальних занять не допускаються [10, с. 220].

В основне відділення зараховуються ті, хто віднесений до основної та підготовчої медичних груп. До спеціального навчального відділення зараховуються студенти, віднесені до спеціальної медичної групи, з урахуванням рівня їхнього функціонального стану, статі.

Тих, хто за станом здоров'я звільнений від практичних занять на тривалий термін, зараховують до спеціального навчального відділення для освоєння доступних розділів програми.

До спортивного відділення, що складається з навчальних груп за видами спорту (систем фізичних вправ), зараховують студентів основної медичної групи, які показали хорошу загальну фізичну та спортивну підготовленість та виявили бажання поглиблено займатися одним із видів спорту, організованому у вузі. Студенти цього відділення, які мають високу спортивну кваліфікацію, можуть бути переведені на індивідуальний графік занять, але с. обов'язковим виконанням у встановлений термін залікових вимог.

Таблиця 3

Контрольні тести для оцінки фізичної підготовленості студентів основного та спортивного навчальних відділень

Тест	Оцінка и балах				
	5	4	3	2	1
	Чоловіки				
Біг 5000 м (хв. с)	21.30	22.30	23.30	2150	25.40
Біг на лижах 5 км (хв, с)	23.50	25.00	26.25	27.45	28.30
або 10 км (хв, с)	50.00	52.00	55.00	58.00	б/часу
Плавання 50 м (с)	40,0	44,0	48,0	57,0	б/часу
або 100 м (хв, с)	1.40	1.50	2.00	2.15	2.30
Стрибки в довжину з місця (см)	250	240	230	223	215
Стрибки у довжину з розбігу (см)	480	460	435	410	390
або у висоту (см)	145	140	135	130	125
Згинання та розгинання рук в упорі на брусах (кількість разів)	15	12	9	7	5
Переворот силою в упор на перекладині (кількість разів)	8	5	3	9	1
Піднімання на висі ніг до торкання перекладини (кількість разів)	10	7	5	3	2
	Жінки				
Біг 3000 м (хв, с)	19.0	20.15	21.0	22.0	22.30
Біг на лижах 3 км (хв, с)	18.00	18.30	19.30	20.00	21.00
або 5 км (хв, с)	31.00	32.30	34.15	30.40	б/часу
Плавання 50 м (хв, с)	0.54	1.03	1.14	1.24	б/часу
або 100 м (хв, с)	2.15	2.40	3.05	3.35	4.10
Стрибки в довжину з місця (см)	190	180	168	160	150
Стрибки у довжину з розбігу або вгору (см)	365	350	325	300	280
Підтягування у висі лежачи (перекладина на висоті 90 см) (кількість разів)	20	16	10	6	4
Присідання на одній нозі з опорою рукою о стінку (кількість разів)	12	10	8	6	4

Перевести студента з одного навчального відділення до іншого можна за його бажанням лише після успішного закінчення семестру або навчального року. Переведення студентів до

спеціального навчального відділення на основі медичного висновку може проводитись у будь-який час навчального року.

При проведенні заліків студенти, звільнені на тривалий період від практичних занять, виконують письмову тематичну контрольну роботу, пов'язану з характером їх захворювання, та складають залік за теоретичним розділом програми.

У фізичному вихованні студентів використовуються різноманітні форми навчальних та позанавчальних занять протягом усього періоду навчання у вузі.

Навчальні заняття проводяться у формі:

- теоретичних, практичних, контрольних;
- елективних методико-практичних та навчально-тренувальних занять;
- індивідуальних та індивідуально-групових додаткових занять чи консультацій;
- самостійних занять за завданням та під контролем викладача.

Висновки. Рівень фізичної підготовки та підготовленості характеризується індиферентним ставленням студентів до фізичного виховання. Використанням засобів та методів під впливом тих хто займається у навчальної групи. Знання обмежені, безсистемні; сенс занять бачиться лише у зміцненні здоров'я, частково у фізичному розвитку. Практичні вміння обмежені найпростішими елементами - ранкова зарядка (епізодично), окремі види загартовування, активний відпочинок; спрямованість - особиста. Іноді студенти цього рівня можуть брати участь у деяких видах фізкультурно-спортивної діяльності репродуктивного характеру на прохання викладача. Рівень здоров'я та фізична підготовленість таких студентів має широкий діапазон. У післявузівському періоді вони не виявляють ініціативи у турботі про своє здоров'я, фізичний стан.

Творчий рівень характерний для студентів, переконаних у ціннісній значущості та необхідності використовувати фізичне виховання для розвитку та реалізації можливостей особистості. Цим студентам властива ґрунтовність знань з фізичного виховання, вони володіють вміннями та навичками фізичного самовдосконалення, організації здорового способу життя, використання засобів фізичного виховання для реабілітації при високих нервово-емоційних навантаженнях та після перенесених захворювань; вони творчо впроваджують фізичне виховання у професійну діяльність, у сімейне життя. Після закінчення ЗВО виявляють ініціативу самодіяльності у багатьох сферах життєдіяльності.

Межі виділених рівнів рухливі. Вони свідчать про наявність розбіжності, основним з яких є невідповідність між сучасними вимогами до професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця та його реальним рівнем. І це є рушійною силою розвитку його фізичного виховання.

1. Гімнастика: навчальний посібник / І.Й. Малинський, С.В. Крупеня, Ю.П. Сергієнко, О.М. Лаврентьєв. — Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. —226 с. — (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 88). ISBN 978-966-337-626-4; 2. *Колесник А.С.* Використання інноваційних технологій під час занять з фізичної культури. «Молодий вчений», № 11 (63), листопад, 2018 р. С. 553-557; 3. *Крупеня С.В., Лаврентьєв О.М., Романчук К.С.* Основи методичної майстерності вчителя фізичної культури з гімнастики. Розвиток обдарованої особистості: світовий та вітчизняний контексти: матеріали методологічного семінару (Київ, 18—20 листопада 2021 року). — Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. — С. 251-256; 4. *Лаврентьєв О.М., Сергієнко Ю.П., Головащенко Р.В., Крупеня С.В., Пристінський О.В.*. Основні аспекти побудови уроку з гімнастики. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. — Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. — Випуск 10 (141) 21. — С. 70-74.; 5. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо викладання фізичної культури у 2019/2020 навчальному році (Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966; 6. *Мовчан В. П.* Фізкультурно-спортивна діяльність як один із засобів виховання дисциплінованості підлітків. «Молодий вчений». № 4.1 (68.1). квітень, 2019 р. С. 15-19; 7. Педагогіка фізичного виховання і спорту. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей 017 «Фізична культура і спорт» та 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр». Навчальний посібник / укладач Т. В. Хома. Ужгород, УжНУ, 2020.

84 с.; 8. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 567. Київ, 2019; 9. *Тулайдан В. Г., Тулайдан Ю. Г.* Практикум з теорії і методики фізичного виховання. Львів, «Фест-Прінт», 2017. 179 с.; 10. *Юшко О., Боренко Н., Азаренкова Л.* Витоки педагогічної майстерності. 2018. Випуск 22. С. 218-223. URL: file:/// /C:/ Users/ Admin/ Downloads/ 185302-412002-1-SM.pdf

1. Gymnastics: study guide / I.Y. Malinskyi, S.V. Krupenya, Yu.P. Sergienko, O.M. Lavrentiev. — Irpin: University of the SFS of Ukraine, 2021. — 226 p. - (Series «To help a student of UDFSU»; vol. 88). ISBN 978-966-337-626-4; 2. *Kolesnyk A.S.* Use of innovative technologies during physical education classes. «Young Scientist», No. 11 (63), November, 2018, pp. 553-557; 3. *Krupenya S.V., Lavrentiev O.M., Romanchuk K.S.* Basics of methodical mastery of a physical culture teacher in gymnastics. Development of a gifted personality: world and domestic contexts: materials of a methodological seminar (Kyiv, November 18—20, 2021). - Kyiv: Institute of the Gifted Child of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2021. - P. 251-256; 4. *Lavrentiev O.M., Sergienko Y.P., Golovashchenko R.V., Krupenya S.V., Prystinskyi O.V.*. Basic aspects of building a gymnastics lesson. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova. Series No. 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport): coll. scientific papers / Ed. O.V. Tymoshenko — Kyiv: Publishing House of the NPU named after M.P. Drahomanova, 2021. — Issue 10 (141) 21. — P. 70-74; 5. Methodological recommendations of the Ministry of Education and Science of Ukraine regarding the teaching of physical education in the 2019/2020 academic year (Annex to the letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 1, 2019, No. 1/11-5966; 6. *Movchan V.P.* Physical culture and sports activity as one of the means of educating teenagers› discipline. «Young scientist». No. 4.1 (68.1). April, 2019, pp. 15-19; 7. Pedagogy of physical education and sports. Reference notes of lectures for full-time and part-time students of specialties 017 «Physical culture and sport» and 014 «Secondary education (physical culture)», educational degree «bachelor». Study guide / compiled by T.V. Khoma. Uzhhorod, UzhNU, 2020. 84 p.; 8. Standard of higher education of Ukraine: first (bachelor) level of higher education, field of knowledge 01 Education / Pedagogy, specialty 017 Physical culture and sports. Approved and put into effect by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 24, 2019 No. 567. Kyiv, 2019; 9. *Tulaydan V. G., Tulaydan Yu. T.* Workshop on the theory and methods of physical education. Lviv, «Fest-Print», 2017. 179 p.; 10. *Yushko O., Borenko N., Azarenkova L.* Origins of pedagogical mastery. 2018. Issue 22. P. 218-223. URL: file:/// /C:/ Users/ Admin/ Downloads/ 185302-412002-1-SM.pdf

АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ
ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ

1(93)/2022

Журнал засновано у листопаді 1998 р.
Виходить щоквартально

- НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЕКОНОМІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ПРОГРАМИ
- ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ
- ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
- МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
- ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ
- СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ
- ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ
- ПРАВОВІ АСПЕКТИ В ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ
- ЕКОНОМІКА ОСВІТИ
- ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ
- В ЄДИНОМУ ОСВІТЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ
- СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ
- З ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
- ВІСТІ З АСОЦІАЦІЇ
- НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Київ 2022

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Maistrenko Y., Danchek N.
Improving the level of corporate culture at the expense of the motivational component 5
Кочетков В.Н., Состановський І.Д.
Застосування систем бізнес-інтелекту в управлінні підприємством 11
Іончаренко А.М., Григорук С.С.
Управління інтелектуальним капіталом 19
Мельник О.М., Костецький М.Р.
Міжнародний туризм та його розвиток в сучасних умовах 27
Мельник Н.В.
Пріоритетність проблеми визначення інвестиційних проєктів промислового підприємства 37

МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Кучина Н.І., Манелюк Е.В.
Апарат державного управління сферою культури 45
Польова Н.М., Фімяр С.В., Чен Н.О.
Ефективність впровадження адаптивної динамічної моделі ризик-менеджменту на вітчизняних підприємствах 52
Гункевич М.Г., Цимбала Н.П.
Особливості підготовки кадрових ресурсів закладів охорони здоров'я в Україні та за кордоном 58
Gudz I.
Management of resource provision of economic activities of agribusiness enterprises 65

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

Котвицька Н.М., Крупеня Д.О.
Сучасні тенденції розвитку світового ринку транспортних послуг 78
Пилип'як О.В., Майор О.В., Попович Ю.І.
Теоретичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів на підприємстві в сучасних умовах 88
Горбенко К.М.
Актуальні проблеми пенсійної системи в Україні 96

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ

Доровський Д.В.
Моніторинг мережі постів контролю джерел забрудників позітря 107

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ

Крупеня С.В., Лаврентьєв О.М., Чаплигін В.П., Живолович С.А
Фізична культура у загальнокультурній та професійній підготовці студентів економічних спеціальностей. 117
Dzvelaia V.
Creativity – the main way to overcome the economic crisis caused by the Covid-19 127

ІНФОРМАЦІЯ

Наші автори 133

Вимоги до оформлення статей у фаховому журналі з економічних наук «ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ» 135

УДК: 330:65
DOI: 10.36919

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (93), 2022 рік

Засновники:
Асоціація навчальних закладів України приватної форми власності,
Європейський університет

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 23939-13779 р. від 21.05.2019 року

Публікації в журналі зараховуються як фахові в галузі економічних наук відповідно до додатку 1 до наказу Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 №409.

Друкується за рішенням Вченої ради Європейського університету (№ 1 від 24 березня 2022 року)

Голова редколегії, керівник проекту журналу «Економіка і управління» – *О.І. Тимошенко*
Головний редактор – *Ю.Ф. Гудзь*

Редакційна колегія:
Н.С. Прокопенко – заст. головного редактора,
А.О. Тимошенко – заст. головного редактора,
М.О. Новікова – відповідальна за випуск,
П.Л. Арсеньєв, Г.В. Блакита, Н.В. Васюткіна,
Л.О. Вдовенко, О.В. Гаврилюк, К.Гриса (K. Grysa), О.Є. Гудзь, Н.М. Давиденко,
І.М. Крейдич, В.М. Мельник, В.М. Орел, Р. Реблас (R. Reblas),
Л.В. Романова, О.О. Романовський, А.А. Сахно,
Н.Е. Трусова, А.Е. Шостаковська, В.С. Шпильова

УСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ
За достовірність фактичних даних, цитат, власних імен,
географічних назв тощо відповідають автори публікацій.
Статті англійською мовою друкуються в авторській редакції
та рекомендовані рецензентами.
Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.
Передруки і переклади дозволяються лише за згоди автора та видавця.

Відповідальна за випуск *М.О. Новікова*
Комп'ютерний набір, верстка
та дизайн обкладинки *Н.М. Іванченко*

Підписано до друку 28.03.2022 р. Формат 70x108 1/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 12,5. Обл.-вид. арк. 9,55. Тираж 200 прим. Зам. № 37.

Адреса редакції: 03115, м. Київ, бульв. Акад. Вернадського, 16 В
Тел.:(044) 452-76-55; e-mail: assocvnz@gmail.com, www.assocvnz.in.ua

Підготовлено у видавництві та
надруковано на поліграфкомбінаті Європейського університету
Адреса: 03115, Київ, вул. Депутатська, 15/17.

© Економіка і управління, 2022